



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Corpus Juris Canonici**

**Gregor <XIII., Papst>**

**Coloniae Munatianæ, 1665**

XV. De Sententiis, & Re judicata.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

au hoc ab ipso specialiter delegato presentata fuerint, atque is diligenter inspecta, dum nulla parte sui vitata comperit, per publicam personam exempla sumi precipit.

Redacta in publicam formam post mortem tabellionis, factum fidem. h. d.

Eandem etiam auctoritate & ea obtinebunt, quae ad petitionem eorum a, ad quos pertinent, permisso iudicis ordinarii in publicam formam redacta fuerint, si tabellio morte praeventus ea non perfecit, sed in notas tantum redacta moriens reliquerit.

Instrumenti non vitiatum, & de vitio non suspectum creditur, & error unius latera, & raso in loco non suspecto, non vitiat instrumentum. h. d.

Exhibebuntur b ergo instrumenta publica non cancellata, neque abolita, nec ulla parte sui vitata, aut aliquo pacto de falsitate suspecta, quoniam si exceptor iterum c imprudens omiserit, aut documentum in loco non suspecto d interleverit, non propterea veri fides, & instrumenti auctoritas vacillabit.

Ad supplendum probationem potest iurandum deferri. hoc dicit.

Quod e si nec testibus, nec instrumentis intentionem quam actor legitime deduxerit, permittente iudice, non plene probationes iurisjurandi religione suppleri, & causa terminari poterit. Nec enim aliud est iuramentum, quam veritatis confirmatio, cum aliquid Deo teste asseritur.

Iuramentum aliud voluntarium, aliud necessarium: & necessarium, nisi ex causa, recusari non potest. h. d.

Ed cum sit iuramentum multiplex, duplex tantum in proposito considerari poterit f: aut enim est necessarium, aut voluntarium. Necessarium est, quod ad supplendas probationes a iudice parti deferretur: quod propterea necessarium nuncupatur, & quod a iudice illud omnino deferri partibus oportet, & quod rite delatum ab eisdem, nisi ex iustis causis, recusari non poterit.

Qua sine iusta causa recusandi iuramentum. h. d.

Vnt autem iuste recusandi causa, ut puta si actor plene probaverit, aut si sibi non plene cognitam rem ipsam asserat: & si quae sunt huiusmodi.

Si pro reo sunt praesumptiones, sibi deferendum est iuramentum, nisi aliter iudex arbitretur. h. d.

Ed etsi g pro reo praesumptiones fuerint, eidem hoc sacramentum iudex deferat ad suam tuendam innocentiam, nisi inspectis personarum & causae qualitatibus, illud actori deferendum censeat.

Voluntarium iuramentum est, quod deferretur a parte parti, quod deferenti potest referri, nisi sit in famosis actionibus. h. d.

Voluntarium h est, quod a parte parti in iudicio deferretur: quod quia litem terminat, decisorium quoque nuncupari poterit. Et appellatur voluntarium, quia pars non nisi volens deseret, & ab eo, cui deferretur, licite recusari ac referri poterit. Plane i si reus famosis actionibus conventus fuerit, huiusmodi iuramentum agenti referri minime permittitur, cum non actor, sed ipse, qui convenitur, facti proptit conscius esse debeat.

Ponit exempla plura, in quibus probationes respiciunt personam iudicis. h. d.

Iudicis inspectione consistunt probationes: ut puta, cum pro terminandis finalibus quaestionibus propriis oculis loca iudex subjicit, aut ex aspectu corporis aetatem colligit, aut cum ex literis Ordinarii, vel Apostolicis excommunicatus, aut dignitatus honestatus quis deprehenditur, vel cum ad probandum virginitatem ab honestis & prudentibus matronis, vice sua iudex inspicit mulierem iuber.

a Cpen. ext. de fide instr. b Cinter delictos. ext. de fide instr. c Ex par. ext. d. ii. d Cext. litem. d. n. ext. e Cfin. de iurejur. f gl. i. c. si. ext. de iurejur. g Csi. ext. de iurejur. h d. c. si. in gl. i. de iurejur. i Cfin. in princ. ext. de iurejur.

Notorium probatione non indiget. h. d.

Ed & si quid notorium fuerit a, testium depositionibus, vel instrumentorum exhibitione amplius declarari non debet, cum talia probationem, vel ordinem iudicarium non requirant.

Iudex debet advertere, ne dubium recipiat pro notorio. h. d.

Ed cum multa dicantur notoria b, quae non sunt proferri debet iudex, ne quod dubium est, pro notorio recipiat.

Vehemens suspicio interdum habet vim notorii. h. d.

Ad notorium prope accedit vehemens suspicio: nam si (exempli gratia) de c carnali copula quarratur, & sint, qui solum cum sola, nudum cum nuda, in eodem lecto jacentem, locis secretis, & ad hoc commodis, & horis electis se vidisse deponant, proculdubio ex suspitionibus tam vehementibus sequatur copulam pronuntiat poterit. Plane si de gravi crimine actum fuerit, propter solam suspicionem quoniam vehementem, nemo condemnabitur.

Fama praestat adminiculum ceteris probationibus. Et iudex ex variis debet animum suum instruire. h. d.

Fama quoque si de aliquo facto divulgata fuerit, curis praesumptionibus non leve, praesertim in quibusdam, praestabit adminiculum. Demum circumspicitur iudex motum animi sui non ex una tantum re, sed ex variis argumentis, & testimoniis, quae rei aptiora esse poterit, confirmabit. Iudicaturum enim oportet cautimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, nec sententiam prius ferre, quam peractis omnibus nihil habeat in quaestione, quod non proponat.

DE SENTENTIIS ET RE M. DICATA. TITVLVS XV.

Dua sunt speciei sententiarum, interlocutoria, & definitiva: & interlocutoria potest revocari ante diffinitivam. h. d.

Ideam nunc de sententiis, & re iudicata. Ed autem sententia nihil aliud, quam controversiam propositam a iudice rite facta diffinitio. Sententiarum dux sunt species: aut enim interlocutoria sunt, aut diffinitiva. Interlocutoria est illa, quae inter partium & finem causae fertur super his, quae incident, vel emergunt: qualis est cum iudex dandum, vel negandum dilationem ad examinandos testes, vel exhibendos instrumenta interlocuitur, vel super aliquibus exceptionibus pronunciat: quam nec in scriptis ferri oportet, & ante diffinitivam sententiam quandoque iudex revocare poterit.

Diffinitiva sententia est, quae condemnando, vel absolvendo litem suam imponit, nec requiritur deesse in ea verbum, condemnatio, vel Absolutio, sed sufficit agnoscere. h. d.

Diffinitiva vero sententia est diffinitio iudicialis, quae condemnando, vel absolvendo principali controversiae finem imponit. Diffinitiva d enim, quae nec condemnationem, nec absolutionem continet, pro nulla habetur: hanc simul ac tulerit, retractandi copia iudici denegabitur. Non tamen ut sententia valeat, condemnandi, vel absolvendi verbum necessarium continere debet: sed satis erit, quod verbum aequivalens continet. Vnde rescriptum est, eius diffinitionem, qui ita se statueret, & praecipere pronunciasset, legitime sententiae obviare firmatatem.

Sententia debet ferri sedens, & de scripti recitatione: aliter non valet. & Episcopus facere potest, quod alius pro se recitat. h. d.

Vocatis igitur partibus, loco & tempore congruis, iudex ipse sedens e sententiam de scripti recitatione

a Cde manifestis. q. i. c. tua nos. ext. de coh. cler. & mul. b C. consultat. nos. ext. de appell. c Cliteri si auctor ext. de presump. d C. es qui appell. b. diffinit. 2. q. 6. e Cfin. ex. ii. in l. 6.



ne proferet: alias si non iudex, sed alius legerit, vel scrip-  
tam litigatoribus tantum ediderit, vel stando, non se-  
dendo tulerit, nullius penitus momenti erit, ut ab ea nec  
appellare necesse. Episcopo tamen, quem tantae dignita-  
tis apex attollit, infra personarum illustrium sententiam  
per alium recitare permittitur.

Ex pluribus iudicibus sufficit, quod unus recitet sententiam u-  
su plurali numero: secus in actu electionis. h. d.

Ed a & si plures iudices sint, vel arbitri, si ceteris pra-  
sentibus, ac mandantibus per unum tantum sententia  
recitatur, si plurali numero perlegendus usus fuerit,  
penae habebitur, ac si ab omnibus recitata fuerit, licet  
aliud in electione seruetur.

Si duo iudices in danti sententiam diverferant, tenet senten-  
tia lata pro reo, nisi alterius causa sit favorabilis: si vero delegati,  
sententia pendet ex voluntate delegantis: si vero arbitri, neutra  
vincit: si vero unus tantum ex pluribus pronuntiaverit, nulla erit  
sententia. h. d.

Ex facto & dubitatum fuit, duobus iudicibus diversas  
proferebantur sententias, utra sit habenda potior: in  
qua specie responsum est, quod si ex iurisdictione ordi-  
naria processerunt, tenet pro reo, non pro actore lata sen-  
tentia, nisi agentis causa sit favorabilis: ut puta, libertatis,  
dotis, matrimonii. Si vero ex delegata, utraque ex de-  
legantis pendebit arbitrio. Quod si ex compromisso, ut-  
traque firmitatis robore destituitur. Quod si pluribus e  
iudicibus datus unus tantum ex eis pronuntiasset propona-  
tus ad eas causas sententia vires obtinebit, ut nec provoca-  
tionis remedium necessarium sit futurum.

Iudex secundum leges, & consuetudinem, debet quilibet  
iudicium summus Pontifex, qui tamen ex causa potest ab illis re-  
cedere. h. d.

Ed live ordinarius sit, live delegatus iudex, in primis  
illud observare debet, ne contra id iudicet, quod legi-  
bus, aut Canonibus proditum sit, alioqui ipso iure sen-  
tentia non subsistet. d. In causis quoque, quae summi  
Pontificis & iudicio deciduntur, cum in similibus causis  
ceteri teneantur iudicare, similiter iuris ordo, & vigor a-  
quiritatis subtiliter observandus erit, nisi cum ille aliquid  
causa necessitatis, & utilitatis dispensative duxerit statu-  
endum.

Licet sententia lata contra ius constitutionis sit nulla, secus tamen  
est in sententia lata contra ius litigatoris. Et quando dicitur lata  
contra ius constitutionis, vel contra ius litigatoris. h. d.

Si tamen sententia non contra ius constitutionis expref-  
se a iudice lata fuerit, sed contra ius litigatoris, cum iure  
quidem teneat, legitimis mediis retractanda erit. Di-  
citur autem iudex contra ius constitutionis pronuntiasse,  
veluti cum defunctus, & minor quatuordecim annis suis-  
suscepit, & testamentum iure fecisse pronuntiat.  
Contra ius vero litigatoris, veluti cum minor quatuordecim  
annis, annum quartumdecimum implevisse, ac per  
hoc testamentum iure fecisse asseritur.

Qui contra leges & consuetudinem, corruptus iudicat, variè punitur.  
h. d.

Is autem si, qui in gravamen partis alterius in iudicio  
aliquid iniuste fecerit per gratiam, vel per sordes, live  
ordinarius, live delegatus sit, ab executione officii per an-  
num suspendendus erit, & ad affirmationem litis parti,  
quam laeserit, nihilominus condemnabitur, & si suspen-  
sione durante divinis sese ingererit, irregularitatis quo-  
que laqueo inmodabitur, à qua non, nisi per sum-  
mum Pontificem, liberari poterit, aliis quoque legum  
animadversionibus coerebitur: cum dignum sit, ut qui  
in multis audeat offendere, poenae etiam multiplici sub-  
datur.

a Cpen. en. tit. in s. b Cfi. extr. eod. tit. c Ca. ei qui s. si ve-  
ri. v. ff. plures. l. q. d. d Ca. i. extr. eod. tit. e C. in causis.  
m. an. tit. f C. ad. tit. in s.

Sententia lata, postquam per decem dies non fuit appellatum, re-  
gulariter retractari non potest. h. d.

Lata tamen sententia, nisi per appellationem intra ter-  
minum lege constitutum suspensa fuerit, amplius re-  
vocari non poterit. Cum a enim post decem dierum  
spacium sententia in auctoritatem rei iudicata transeat,  
qui ad provocationis subsidium intra id temporis spacium  
non recurrit, ideo appellandi sibi aditum pracludit, quia  
per hoc videtur interpretatione juris velle late sententiam  
obtemperare. Excipiuntur tamen multi casus, in qui-  
bus sententia etiam post decem dies rei iudicata firmita-  
tem sibi vindicare non valent, veluti cum de matrimo-  
nio b est questio, aut servata sententia salus animae in-  
discrimen adducitur, & alii plures.

Res inter alios a iura alius praedictum regulariter non adferat.  
h. d.

De eo quoque admonendi sumus, quod etsi senten-  
tia transierit in rem iudicatum, praeter eos, inter  
quos dicta fuerit, regulariter neminem laedet: si quista-  
men e, cum sibi primum de ea re actio, vel defensio  
competeret, sustinuit sequentem agere, aut passus est  
eum, à quo causam habuit, experiri, ipso quoque sentiet  
ex re iudicata praedictum.

DE EXECVTIONE REI IUDICATAE.  
TITVLVS XVI.

Sententia lata in reali actione mandatur executioni statim, in  
personali vero post quatuor menses: qui terminus potest brevior,  
& prorogari. h. d.

Si igitur sententia lata legitima appellatio non oc-  
curret, intra statuta tempora executioni mandan-  
da erit. Sed multum intererit, utrum super reali,  
an vero super personali actione sententia lata fuerit. Pri-  
mo enim casu, statim: secundo non, nisi post emensa  
quatuor mensium spacium executioni mandabitur. Licet  
autem quadrimestre tempus in personali actione sit re-  
gulariter statutum, ex causa tamen nonnunquam & ar-  
bitri, & prorogari potest. Sed qui ab initio terminum  
recipit sponte brevior, sibi id imputare debet, cum  
ex voluntate propria iuris beneficium contempsisse vi-  
deatur. Unde postea non audietur appellans nisi forte  
adversus eum modus executionis Canonicus excedatur,  
sive ab ordinario, sive à iudice delegato, sive etiam ab ar-  
bitro res iudicata fuerit.

Delegatus à Principe potest propriam sententiam intra annum  
exequi. h. d.

Ed d si ordinarius ad mandatum iudicis à Principe  
delegatus nolit, aut quibusdam obstantibus sententiam  
ab eo latam suo effectui mancipare nequeat, datus ipse  
iudex illam executioni mandare poterit, & resistentes Ec-  
clesiastica sententia coerecere, & non solum usque ad qua-  
drimestre tempus, quod ad solvendum debitum à lege reo  
conceditur, sed usque ad annum integram ad exequen-  
dam sententiam, iurisdictionem exercere poterit.

Iudex deputatus super executione sententiae, admittit exceptio-  
nem fraudis seu nullitatis, non ut super ea pronunciet, sed ut negotium  
ad superiorem, qui iudicavit, transmittat. h. d.

Quod e si Princeps propriam sententiam per aliquem  
executioni mandari iubeat, & circa negotium fraudis  
intervenisse dicatur, executori de toto negotio cogno-  
scendi facultas non erit, sed ad superiorem quaestiones, si  
qua incidant, deferri oportebit.

Iudex ordinarius tenetur exequi sententiam delegati à Principe  
etiam iniustam. h. d.

Um igitur regulariter contingat, quod executio sen-  
tentiae ordinario demandetur, quari poterit, an sit  
ipsam iniustam esse cognoverit, executioni eam mandare

a C. quod ad consultat. s. taliter. ext. en. tit. b Ca. lator. ext. eod.  
tit. c Cpen. ext. eod. tit. d C. significasti nobis. ext. de offi. deleg.  
e C. de cetero. ext. de sens. & re iud.

124  
positio-  
ius decli-  
dinem ju-  
r. h. d.  
sum. po-  
pro non-  
icio: non  
excurat, &  
eodem mo-  
dis, & ho-  
suspicioni  
connucciu  
is, propter  
nemo con-  
Et iudex  
erit, cen-  
in quibus-  
um iudicium  
sed ex-  
a esse con-  
retur causa  
suscipiet,  
tribus nulli